

İstatistik Adı

Finansal Hesaplar

Veri: Kapsam, Dönemsellik ve Zamanlılık

Kapsam karakteristikler

Çalışmanın amacı: Global finansal krizler sonrası, sadece bankacılık sektörü değil, banka dışı finansal kesim ve reel sektör ile ilgili bilgilerin de derlenmesi amacıyla çeşitli uluslararası girişimler başlatılmıştır. Özellikle G20 Ülkeleri Veri Açıkları İnisyatifinde belirtilen tavsiyelerden birisi de sektörel finansal hesapların derlenmesi olmuştur. Bu kapsamda, Finansal Hesaplar çalışması ile bir ekonomide yaratılan, nakite çevrilen ve değişime uğrayan tüm finansal varlık ve yükümlülükler ile tüm sektörlerin birbirleriyle olan finansal işlemleri stok, akım, konsolide ve konsolide edilmemiş şekilde sektörler ve finansal araçlar itibarıyla tablolar halinde hazırlayarak kamuoyuna sunulmaktadır.

Türkiye Finansal Hesapları'nın derlenmesi ile ilgili yasal çerçeve TCMB Kanunu¹ ve Resmi İstatistik Programı² ile belirlenmiştir. TCMB koordinatörlüğünde yürütülen çalışmada diğer paydaş kuruluşlar Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Hazine ve Maliye Bakanlığı'dır. Çalışmalar, 2008 yılında söz konusu kurum temsilcileri ile oluşturulan Finansal Hesaplar Çalışma Grubu bünyesinde yürütülmektedir. (Ek 1)

Verinin tanımı: Finansal hesaplar, bir ekonomide oluşan tüm finansal varlık ve yükümlülükleri kaydederek tüm sektörlerin birbirleriyle olan finansal işlemlerini stok ve akım bazda sunan ikincil istatistiklerdir.

İstatistiksel kavramlar ve tanımlar:

Dörtlü Kayıt Esası: Ulusal hesaplar sistemi dörtlü kayıt esasına dayanmaktadır, buna göre her işlem hem yükümlülük hem de varlık tarafına karşılıklı kurumsal birimlerce kaydedilmektedir.

Kayıt Tarihi: İşlemler tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmektedir. Bir başka deyişle, işlemler, alacak ve yükümlülükler oluştuğunda, el değiştirdiğinde veya iptal edildiğinde sisteme kaydedilmektedir.

Sınıflamalar: Ekonomik birimler (kurumsal birimler) ve finansal işlemler uluslararası el kitapları Birleşmiş Milletler Ulusal Hesaplar Sistemi 2008 (SNA 2008) ve Avrupa Hesaplar Sistemi 2010 (ESA 2010) çerçevesinde tekdüzen bir sınıflamaya tabidir.

Sektör sınıflaması: ESA 2010 kapsamında birimler temel fonksiyonlarına, davranışlarına ve amaçlarına göre kurumsal sektörler altında sınıflandırılmaktadır.

- **Toplam Ekonomi (Yurtiçi Yerleşikler):** Yurtiçi yerleşik sektörlerin (finansal olmayan kuruluşlar, finansal kuruluşlar, genel yönetim, hanehalkı, hanehalkına hizmet veren kar amacı olmayan kuruluşlar) toplamından oluşmaktadır.
- **Finansal Olmayan Kuruluşlar:** Temel olarak, mal ve hizmet üretimi ile uğraşan şirketler ve ortaklıklardan oluşmakta olup kamuya ait olanlar Kamu İktisadi Teşekkülleri, belediyelerin ticari işletmeleri ve genel yönetim kapsamında

¹ 14 Ocak 1971 tarih ve 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu madde 43 çerçevesinde

² 1 Kasım 2013 tarih ve 28808 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Resmi İstatistik Programı (2017-2021)

olup ticari faaliyet gösteren diğer kamu kurumlarından oluşmaktadır. Özel sektöre ait olanlar ise ticari şirketler, bireysel işletmeler, kooperatifler, Tarım Satış ve Tarım Kredi Kooperatifleri olarak sınıflandırılmaktadır.

- **Finansal Kuruluşlar:** Parasal finansal kuruluşlar, finansal aracı ve yardımcıları ile sigorta şirketleri ve bireysel emeklilik fonlarından oluşmaktadır.
- **Parasal ve Finansal Kuruluşlar:** Mevduat kabul eden kuruluşlar (bankalar) ve para piyasası fonlarından oluşmaktadır. Mevduat kabul eden kuruluşlar şu şekilde tanımlanmaktadır: "Ana faaliyet konusu sadece parasal ve finansal kuruluşlardan değil tüm kurumsal birimlerden mevduat ve/veya mevduat benzeri kabul etmek ve kendi nam ve hesabına kredi vermek ve/veya menkul kıymetlere yatırım yapmak veya menkul kıymet ihracı yoluyla fon toplamak olan kuruluşlardır." Para piyasası fonları ise; yatırım fonu ihraç eden veya kurumsal birimlerden mevduat benzeri fon toplayan ve kendi adına para piyasası fonları, kısa vadeli borçlanma senetleri ve mevduatlara yatırım yapan kuruluşlardır.
- **Finansal Araçlar:** Para, mevduat ve mevduat benzerleri dışında yükümlülük yaratarak, finansal aracılık hizmetini banka dışı kuruluşlar için veren finansal kuruluşlardır. Finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketleri, para piyasası fonları dışında kalan yatırım fonları, Varlık Yönetim Şirketleri ve Türkiye Varlık Fonu Yönetimi bu kapsamda değerlendirilmektedir.
- **Finansal Yardımcılar:** Finansal aracılık hizmetleri ile yakından ilişkili olan hizmetler veren ancak kendileri finansal aracı gibi faaliyet göstermeyip müşteri adına işlem yapan kuruluşlardır. Bu kuruluşlar temel işlev olarak kendi nam ve hesaplarına fon yaratamaz veya kredi veremezler. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK), Borsa İstanbul (BİST), Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF), Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ve Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) bu çerçevede sınıflandırılmaktadır.
- **Sigorta Şirketleri ve Emeklilik Fonları:** Sosyal sigorta kapsamı dışında kalan sigorta şirketleri ile bireysel emeklilik fonlarını kapsamaktadır. Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK), Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM), Milli Reasürans A.Ş. özel kanunla kurulmuş ve ek emeklilik taahhüdünde bulunan özel emeklilik kuruluşları ile üyelerine emekliliğe yönelik taahhütte bulunan özel emeklilik kuruluşları ve emeklilik yatırım fonlarından oluşmaktadır.
- **Genel Yönetim:** Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın Genel Yönetim Mali İstatistikleri³ Tebliği kapsamındaki merkezi yönetim, yerel yönetimler ve sosyal güvenlik kuruluşlarını kapsamaktadır.
  - **Merkezi Yönetim:** Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, düzenleyici ve denetleyici kurumlar ve fonları kapsamaktadır.
  - **Yerel Yönetimler:** İl özel idareleri, belediyeler, mahalli idare birlikleri, kalkınma ajansları, gençlik hizmetleri ve spor il müdürlüklerinden oluşmaktadır.
  - **Sosyal Güvenlik Kuruluşları:** Sosyal Güvenlik Kurumu, İşsizlik Sigortası Fonu ve Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü olarak sınıflandırılmaktadır.

³ 6 Nisan 2012 tarih ve 28256 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Genel Yönetim Mali İstatistikleri 2 No.lu Tebliği

- **Hanehalkı (Gerçek kişiler):** Aynı yaşam yerini paylaşan, gelir ve servetlerinin tümünü veya bir kısmını birleştiren ve belirli mal ve hizmet çeşitlerini (temel olarak konut ve yiyecek) kolektif olarak tüketen kişilerin oluşturduğu küçük bir grup şeklinde tanımlanmaktadır.
- **Hanehalkına Hizmet Veren Kar Amacı Olmayan Kuruluşlar:** Piyasa üretimi yapmayan ve statüleri gereği gelir, kar veya herhangi bir mali kazanç elde etmelerine izin verilmeyen ayrı hukuki veya sosyal birimlerdir. Ücretsiz veya ekonomik olarak anlamlı olmayan fiyatlarla hanehalklarına mal ve hizmet sağlarlar. Temel gelir kaynakları; hanehalkından tüketici sıfatıyla aldıkları gönüllü katılımlar (aynı veya nakdi), genel hükümet tarafından yapılan ödemeler ve gayrimenkul gelirleridir.
- **Dünyanın Geri Kalanı (Yurtdışı Yerleşikler):** Bir yıldan fazla sürede yurtdışında yerleşik olan tüm gerçek ve tüzel kişileri kapsamaktadır. Bir yıldan fazla yurtdışında ikamet eden ve ekonomik faaliyetlerinin merkezi yurtdışında olan Türk vatandaşlarıyla olan borç ve alacak ilişkileri yurtdışı olarak değerlendirilmektedir. Yine aynı şekilde, ülkemizde kurulu bankaların yurtdışı şubeleri ile yurtiçinde bulunmasına rağmen yabancı ülke elçilikleri, uluslararası kuruluşlar ve yabancı askeri birimlerle olan alacak ve borçlar yurtdışı olarak sınıflandırılmaktadır. Özetle ülke içinde olan yabancı sermayeli bile olsa T.C. Kanunlarına göre kurulmuş tüm şirketler yurtiçinde, buna karşılık yurtdışında faaliyet gösteren ve bu ülkelerin kanunlarına tabi Türk şirketleri yurtdışı olarak nitelendirilmektedir.

Finansal Araç Sınıflaması: Ekonomik olarak finansal araçları finansal olmayan araçlardan ayıran temel fark bir kurumsal birimin edindiği her finansal varlığın ekonomideki diğer bir birim için finansal yükümlülük oluşturmasıdır. Türkiye uygulamasında kullanılan araç sınıflaması SNA 2008 / ESA 2010 ile uyumludur. Bu sınıflama çerçevesinde finansal araçların tanımları aşağıda ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

- **Parasal Altın ve SDR:** Parasal altın ve Özel Çekme Hakkı (SDR) kategorisi iki alt kategoriden oluşmaktadır. Bu kategorideki varlıklar finansal varlıklar içerisinde karşı yükümlülüğü bulunmayan tek varlık kategorisidir.
  - **Parasal Altın:** Parasal Yetkililere ait ve rezerv olarak tutulan altınları ifade etmektedir.
  - **Özel Çekme Hakları (SDR):** Uluslararası Para Fonu (IMF)'nin üye ülkelerin mevcut resmi rezervlerine katkıda bulunmak amacıyla oluşturulan ve üye ülkelere IMF kotalarıyla orantılı olarak tahsis edilen rezerv varlığıdır.
- **Para ve Mevduatlar:** Bu kategorideki varlıklar, banknot ya da madeni para olarak dolaşıma çıkarılmış nakit para ile vadeli ve vadesiz mevduatları içermektedir.
- **Borçlanma Senetleri:** Genelde ikincil piyasalarda alınıp satılan ya da satılması mümkün olacak şekilde standartlaştırılmış vadeli finansal araçları ifade etmektedir. Bu kategoriye finansal türevler de dâhildir (değeri başka bir finansal varlığın veya malın değerine doğrudan bağlı olup, bağlı olduğu varlığın mülkiyetinin el değiştirmesine gerek olmadan söz konusu varlıkla ilgili hak ve yükümlülüklerin devrine olanak sağlayan finansal araçlar, türev olarak adlandırılmaktadır). Finansal türevler dışında bu kategoride

vadelerine göre sınıflandırılmış tahvil ve bonolar ile mevduat sertifikaları gibi menkul kıymetler dâhil edilmektedir. Uluslararası standartlara göre orijinal vadesi bir yıl ve daha az olan finansal araçlar kısa vadeli; orijinal vadesi bir yıldan daha uzun araçlar ise uzun vadeli olarak değerlendirilmektedir. Bu tanımlar çerçevesinde Türkiye uygulamasında bu araç sınıflamasına dahil edilen menkul değerler; Hazine bonoları, devlet tahvilleri, Hazine ve Maliye Bakanlığınca ihraç edilen gelire endeksli senetler, TCMB likidite senetleri ve bankalarca ihraç edilen bono ve tahvillerdir.

- **Krediler:** Belirli bir vade sonunda faiziyle birlikte geri alınmak şartıyla alacaklı tarafından borçluya fon ödünç verilmesi işlemi sonucunda ortaya çıkan finansal araçlardır. Bu kategoride nakdi ve gayri nakdi krediler, konut finansmanı kredileri, tasfiye olunacak alacaklar, ters repo işlemlerinden alacaklar, tüketici ve işletme kredileri ile finansal kiralama ve benzeri araçlar bulunmaktadır.
- **Hisse Senetleri ve Özkaynaklar:** Ortaklık ya da gelirden pay alma hakkı gibi haklar kazandıran kıymetler sınıflandırılmaktadır. Borsaya kote (borsada işlem gören) ve kote olmayan (borsada işlem görmeyen) hisse senetleri bu kategori altında gösterilmektedir. Diğer sermaye kategorisi ise genel yönetimin elinde bulundurduğu, sermayesi paylara bölünmemiş iştiraklere ait sermaye yatırımlarını, IMF hariç ulusal ve uluslararası kuruluşlara yapılan sermaye yatırımlarını içermektedir. Türkiye uygulamasında bu araç kategorisi altında parasal sektörün aktifinde iştirakler ve bağlı ortaklıklar yer alırken, yükümlülük bölümünde borsaya kote olan ve olmayan bankalar ile kamu bankalarının özkaynakları yer almaktadır.
- **Yatırım Fonları:** Topladığı fonlar ile para sermaye piyasalarında yatırım yapmak üzere kurulmuş finansal şirketlere ait finansal araçların sınıflandırıldığı kategoridir. Türkiye uygulamasında, para piyasası fonları dışındaki diğer menkul kıymet yatırım fonlarını içermektedir.
- **Sigorta, Emeklilik ve Standart Garanti Sözleşmeleri:** Sigorta şirketleri ve emeklilik fonları tarafından müşterileri adına biriktirilen rezervlerdir. Bu kategori altında hanehalkı adına yönetilen hayat ve emeklilik fonlarının yanı sıra sigortalanmış herhangi bir sektöre ait rezervler bulunabilmektedir.
- **Finansal Türevler:** Finansal piyasalarda finansal riski almak veya satmak yoluyla belirli bir finansal araca, göstergeye veya mala bağlı finansal araçlardır. Opsiyon, vadeli işlem, swap gibi çeşitleri bulunmaktadır.
- **Diğer Alacaklar/Borçlar:** Diğer alacaklar/borçlar kalemi henüz yerine getirilmemiş finansal varlık ve yükümlülükleri içermektedir. Bu kategori altındaki varlıkların temel özelliği bu varlık/yükümlülükleri oluşturan işlemler ile bu işlemlere ait ödemeler arasında bir zamanlama farkı olmasıdır. Türkiye uygulamasında, alacaklı/borçlu geçici hesaplar, muhtelif alacaklar/borçlar, peşin ödenmiş vergiler vb. işlemler bu hesap altında izlenmektedir.

Hedef kitle: Yurtiçi ve yurtdışında ekonomik araştırma ve politika analizleri yapan ulusal ve uluslararası bütün kuruluşlar.

Coğrafi kapsam: Tüm Türkiye'dir.

Coğrafi düzey: Yoktur.

Sektörel kapsam: Toplam ekonomi içinde yer alan tüm yurt içi yerleşik sektörler ile yurtdışı sektörü.

	<p>Zaman kapsamı: Veriler, 2006 döneminden itibaren yıllık olarak yayınlanmaktayken, 2015 yılı ilk çeyreği itibariyle çeyreklik dönemler olarak yayınlanmaktadır.</p> <p>Diğer kapsam: Yoktur.</p> <p>Kapsamdaki sınırlılıklar: Yoktur.</p> <p>İstatistiksel birim: Raporlama yapan birimdir.</p> <p>Temel dönem/yıl: Yoktur.</p> <p>Referans dönemi: Bir önceki çeyrek.</p> <p>Ölçü birimi:</p> <table><thead><tr><th>Değişken/ Gösterge</th><th>Ölçü Birimi</th></tr></thead><tbody><tr><td>Tüm Değişkenler</td><td>Bin TL</td></tr></tbody></table>	Değişken/ Gösterge	Ölçü Birimi	Tüm Değişkenler	Bin TL
Değişken/ Gösterge	Ölçü Birimi				
Tüm Değişkenler	Bin TL				
Dönemsellik	<p>Verinin toplama sıklığı: Aylık, 3 Aylık ve Yıllık.</p> <p>Verinin yayımlama sıklığı: 3 Aylık.</p>				
Zamanlılık	<p>Yayımlanan her veri için ortalama üretim süresi: 2 Ay.</p> <p>İlk sonuçların yayımlandığı tarih ile referans döneminin son tarihi arasındaki fark (gün): Yaklaşık olarak 106.</p> <p>Nihai sonuçların yayımlandığı tarih ile referans döneminin son tarihi arasındaki fark (gün): Yaklaşık olarak 106.</p>				
Kamuoyunun Bilgiye Erişimi					
Yayımlama takviminin önceden duyurulması	<p>Veriye ilişkin yayımlama takvimi: Yayımlama takvimi kamuoyuna önceden duyurulmaktadır. Her yılın ilk işgünü internet sitemizde yayımlanmaktadır.</p> <p>Veri yayımlama takviminin internet adresi: http://www3.tcmb.gov.tr/veriyaytakvim/takvim.php</p> <p>Veri dağıtım politikası: Her yayından sonra bankamıza üye abone kurum ve kuruluşlara ilgili verilerin ve raporun yayımlandığına dair bilgi verilmektedir.</p>				
Eş zamanlı yayımlama	<p>Tüm kullanıcılar ile aynı anda paylaşılıp paylaşılmadığı: Paylaşıyor.</p> <p>Basın veya diğer belirli kullanıcılar ile özel anlaşmalar kapsamında verinin önceden paylaşılıp paylaşılmadığı: Hayır.</p>				

Bütünlük

Resmi istatistiklerin üretilmesine ilişkin şartlar, koşullar ve gizlilik

İstatistiklerin toplanması, işlenmesi ve dağıtımına ilişkin sorumluluk: TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü, Parasal ve Finansal Veriler Müdürlüğü sorumludur.

Veri üreten kuruluşlar ile veri paylaşımı ve koordinasyon: Hazine ve Maliye Bakanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), TEFAS, Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK), Tasarruf Mevduatı ve Sigorta Fonu (TMSF), Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Borsa İstanbul (BIST), Türkiye Varlık Fonu Yönetimi ve Türkiye Sermaye Piyasaları Aracı Kuruluşlar Birliği'nden veri temin edilmektedir. Veri yayımlandıktan sonra Uluslararası Ödeme Bankası (BIS), Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (OECD) ve Avrupa İstatistik Ofisi'ne (Eurostat) raporlanmaktadır.

Bireysel cevaplayıcılara ait verinin gizliliği: Söz konusu veriler, 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun 25 Nisan 2001 tarih ve 4651 sayılı Kanunla değiştirilen 43.maddesinin 5.fıkrasında yer alan "...Banka, toplanan istatistikî bilgilerden kişisel ve özel nitelikte olanları yayımlayamaz, açıklayamaz, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu dışında resmi veya özel herhangi bir makama veremez. Bu bilgiler istatistiki amaçlar dışında ve ispat aracı olarak kullanılamaz" hükmü gereğince "gizlilik ilkesi" çerçevesinde değerlendirilecek ve üçüncü kişilere açıklanmayacaktır."

İstatistik üretiminde çalışanlar, olanaklar, finansman: Toplamda 10 kişi çalışıyor olup, çalışanların tamamı üniversite/yüksek lisans mezunudur. Bilişim kaynakları açısından bir sorun bulunmamaktadır.

Kullanıcı ihtiyaçlarının izlenmesi: Yılda bir kez olmak üzere internet ortamında "İstatistik Kullanıcı Anketi TCMB Uygulaması" çalışması yapılmaktadır.

Kalite politikası: Verilerin uluslararası standartlarla tam uyumlu yayımlanması; zamanlılık ve tutarlılık açısından öncü ülkelerden biri olunması.

Kalitenin izlenmesi: Diğer makroekonomik istatistiklerle tutarlılık kontrolleri yapılmaktadır. Ayrıca, uluslararası kuruluşlara yapılan raporlamalarda uluslararası standartlara uygunluk denetlenmektedir.

İstatistiklerin yansızlığı: Veriler, kaynak kuruluşlardan alınmakta ve gerekli düzeltmeler kaynak kuruluşlarca yapılmaktadır. Veriler yansızdır.

Veri kaynakları: İlgili sektöre ilişkin en doğru ve güvenilir verinin elde edilebilmesi amacıyla, farklı kaynaklardaki aynı tip veriler karşılaştırılarak ve kaynak kurumlarla verinin kapsamı ve niteliği hakkında görüşmeler yapılarak veri kaynakları belirlenmektedir. Veri kaynakları belirlenirken, güvenilirlik ve metodolojik gereksinimlere yatkınlık göz önüne alınmakta ve mümkün olduğu ölçüde gözetime tabi ve yayımlanan istatistikler kaynak olarak tercih edilmektedir. Mevcut tablolarda kullanılan iç ve dış kaynaklar şunlardır:

İç Veri Kaynakları:

- Aylık Para ve Banka İstatistikleri (PBİ)
- Menkul Kıymet İstatistikleri
- TCMB Bilançosu
- Uluslararası Yatırım Pozisyonu

Dış Veri Kaynakları:

- Aracı Kurumlar Finansal İstatistikleri
- BDDK Banka Dışı Finansal Kesim İstatistikleri
- BDDK Varlık Yönetim Şirketleri İstatistikleri
- BDDK Verileri
- Borsa İstanbul Hazine ve Maliye Bakanlığı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Bilanço Verileri
- Hazine ve Maliye Bakanlığı Genel Yönetim Mali İstatistikleri
- Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) Bilanço Verileri
- Merkezi Kayıt Kuruluşu Finansal İstatistikleri
- Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) Bilanço Verileri
- Sermaye Piyasası Kurulu Finansal İstatistikleri
- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) Bilanço Verileri
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından derlenen Kar Amacı Olmayan Vakıf ve Dernek Verileri
- TÜİK tarafından derlenen Vakıf ve Munzam Sandıklar bilanço verileri
- TÜİK tarafından Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı idari kayıtlarına dayanarak derlenen finansal olmayan kuruluşlar toplulaştırılmış bilanço verileri
- Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Bilanço Verileri

Sektör ve araç bazında veri kaynakları "Ek 2: FH Veri Kaynakları Tablosu"nda ayrıntılı olarak sunulmaktadır. Birçok veri kaynağından elde edilen veriler için veriler karşılaştırılmakta ve veri hiyerarşisinde üstte olan veri doğru kabul edilmektedir. Örneğin genel yönetim mali istatistikleri genel yönetim ile ilgili verilerde en doğru kabul edilmektedir. Mevduat ve kredi büyüklüklerinde ise para banka istatistiklerinden sağlanan veri önceliklidir.

- **Finansal Olmayan Kuruluşlar:** Genel yönetim ve finansal kuruluşlar sektörlerine ait veri kaynakları oldukça geniş ve detaylı olmasına rağmen, çok sayıda kurumsal birimin olması ve bankacılık sektörü dışında da yoğun finansal ilişkileri bulunması nedeniyle, finansal olmayan kuruluşlar sektörüne ait veriler aynı detayda elde edilememektedir. Bu nedenle, diğer ülke örneklerine paralel olarak, söz konusu finansal veriler öncelikli olarak karşı sektör verilerinden, karşı sektör verilerinin bulunamaması halinde ise diğer sektörlerde olduğu gibi bilanço esaslı veri kaynakları ESA tanım ve sınıflamalarına dönüştürülerek derlenmiştir. 2014 yılı verisinden başlamak üzere, daha önce TCMB Sektör Bilançoları kullanılarak tahmin yoluyla elde edilen bazı kalemler, TÜİK'ten finansal olmayan kuruluşlara ait toplulaştırılmış bilanço verisi kullanılarak üretilmiştir.
- **Merkez Bankası:** Temel olarak Merkez Bankası bilançosundan derlenirken daha alt detay kalemler için Varlık-Yükümlülük detay tabloları ile Muhasebe Genel Müdürlüğü hesaplarından faydalanılmaktadır.

- **Parasal Finansal Kuruluşlar:** Bankacılık sektörü için temel veri kaynağı para ve banka İstatistikleri olup, her bir alt sektör için bilanço esaslı veri kaynakları ESA tanım ve sınıflamalarına dönüştürülerek oluşturulmaktadır.
- **Finansal Aracılar:** Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği'nden temin edilen aracı kuruluşlara ait toplulaştırılmış bilançolar, BDDK'dan derlenen finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerine ait raporlama formları, BDDK'dan derlenen Varlık Yönetim Şirketlerine ait raporlama formları, Türkiye Varlık Fonu Yönetimi'nden alınan bilanço verileri ve TEFAS'dan derlenen diğer yatırım fonu (para piyasası fonları hariç) verileridir.
- **Finansal Yardımcılar:** Doğrudan ilgili kuruluşlardan alınan bilançolar ile hazırlanmaktadır (BDDK, TMSF, SPK, MKK ve BİST).
- **Sigorta Şirketleri ve Bireysel Emeklilik Fonları:** Hazine ve Maliye Bakanlığı'ndan temin edilen sigorta şirketleri, bireysel emeklilik fonları, DASK, TARŞİM ve Milli Reasürans A.Ş. sektörel bilançoları ile hazırlanmaktadır. Ayrıca, Vakıf ve Munzam Sandıklar'a ait veriler TÜİK'den elde edilmektedir.
- **Genel Yönetim:** Hazine ve Maliye Bakanlığı'nca hazırlanmakta olan Genel Yönetim Mali İstatistikleri ve buna ek olarak bazı mizan kalemlerinin detaylarından ESA 95 tanımlarına uygun köprü tablolar aracılığı ile alınarak konsolide olarak derlenmektedir. Konsolide veriler daha sonra alt sektörler arası ilişkiler göz önüne konsolide olmayan verilere dönüştürülmektedir.
- **Hanehalkı:** Bankacılık sektörü ve banka dışı finansal kesim ile olan ilişkilerinden mevduat ve kredi verileri karşılık kalemi olarak, borçlanma senetlerine yaptığı yatırımların bir kısmı menkul kıymet veri tabanı bilgilerinden kalanı karşı sektör verisinden, kote edilmiş hisse senetleri varlıkları ise Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) verilerinden, kote edilmemiş ve diğer hisse senetleri varlıkları karşı sektörden derlenmektedir. Hanehalkının elinde bulundurduğu Türk Lirası cinsinden nakit tutarı kalan sektör olarak hesaplanmıştır. Sigorta teknik rezervleri, diğer borç ve alacak verileri ise diğer sektörlerden karşılık kalemi olarak elde edilmiştir.
- **Hanehalkına Hizmet Veren Kar Amacı Olmayan Kuruluşlar:** Büyük kısmı PBİ ve diğer sektörlerden derlenen karşı sektör verisi olarak ve kısmen de TÜİK tarafından derlenen vakıf ve derneklerin bilanço verilerinden elde edilmiştir.
- **Dünyanın Geri Kalanı:** Stok veriler Uluslararası Yatırım Pozisyonu ve PBİ'den elde edilirken, akım veriler Ödemeler Dengesi ile PBİ'den hazırlanmıştır.

Yöntem: FH'ın derlenmesi ile ilgili metodoloji, Birleşmiş Milletler'in Ulusal Hesaplar Sistemi 2008 (SNA 2008) ve Avrupa Hesaplar Sistemi 2010 (ESA 2010) çerçevesinde tanımlanmış olup Türkiye Finansal Hesaplar tabloları da bu ilke ve sınıflamalar doğrultusunda hazırlanmaktadır. Halen kullanılan standartlar SNA 2008 ve ESA 2010 ile uyumludur.

SDR Tahsisatı nedeniyle Merkez Bankası'nın IMF SDR Birimi ile olan ilişkisi "Parasal Altın ve SDR" hesabında, merkezi yönetim ile olan ilişkisi ise "Diğer Borçlar / Diğer Alacaklar" hesabında takip edilmektedir. Dörtlü kayıt sistemine uygun olarak Dünyanın Geri Kalanı "Parasal Altın ve SDR" ve Merkezi Yönetim "Diğer Borçlar / Diğer Alacaklar" hesaplarına da kayıt edilmektedir.

Değerleme Kuralları: ESA 2010'de tanımlanan metodolojiye göre; finansal varlık ve yükümlülüklerle ilişkin stok ve akım değerler (tüm sektörler ve araçlar için), piyasa fiyatı ile değerlendirilmektedir. Bu değerlendirme yöntemi, ticari işletmelerce uygulanan elde etme fiyatı ya da ihraç fiyatı değerlendirme yönteminden esas itibarıyla farklılık göstermektedir. Ulusal hesapların hazırlanmasında uygulanan yaklaşıma göre, piyasa fiyatı ekonomik katılımcıların gerçek finansal servetini en iyi yansıtmakta ve aynı zamanda karşılaştırmaya olanak sağlamaktadır. Ancak, finansal hesapların derlenmesi aşamasında gereken veri kaynağına ulaşmak ve piyasa fiyatını uygulamak her zaman mümkün olmamaktadır. Özellikle, piyasalarda işlem görmeyen ve dolayısı ile fiyatlandırması zor olan finansal

enstrümanların piyasa fiyatının hesaplanmasında zorluklar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, ulusal hesaplara ilişkin metodolojik el kitaplarında ikincil piyasası olmayan enstrümanların (kredi, mevduat, diğer özkaynaklar ve diğer alacaklar) piyasa fiyatı ile değerlendirilmesine yönelik belirli kurallar tanımlanmıştır. Türkiye uygulamasında, "borçlanma senetleri"ne ait dönem sonu stok ve işleyen faiz banka bilançolarından alınmaktadır. Türkiye uygulamasında bankaların yükümlülüklerindeki hisse senetleri ve özkaynaklar kaleminin değerlendirilmesinde borsada işlem gören bankalar için borsadaki fiyatları kullanılarak piyasa fiyatı değerlendirilmektedir. Borsada kote olmayan bankalar için ise piyasa değeri hesaplanmaktadır. Buna göre borsaya kote olmayan bankaların değeri; borsaya kote olan bankaların ortalama piyasa değerinin defter değerine bölünmesi yoluyla elde edilen oranın borsaya kote olmayan bankaların sermayesi ile çarpılması sonucu elde edilmektedir.

Konsolidasyon: Finansal hesaplar öncelikle konsolide edilmemiş şekilde derlenmekte, yani tüm finansal varlık ve yükümlülükler sektör içinde veya dışındaki ilişkilerine bakılmaksızın kaydedilmektedir. Konsolidasyon iki düzeyde gerçekleştirilmektedir:

- 1) Sektör düzeyinde konsolidasyon: Kurumsal birimlerin birbirleriyle olan tüm işlem ve stokları sektör düzeyinde elenmektedir.
- 2) Alt sektör düzeyinde konsolidasyon: Kurumsal birimlerin birbirleriyle olan tüm işlem ve stokları alt sektör düzeyinde elenmektedir. Yani, alt sektörde yer alan kurumsal birimlerin diğer alt sektörlerle olan işlem veya pozisyonları tutulmaktadır.

Konsolide olmayan tablolarda tüm alt sektörlerin birbirleri ile olan işlemleri toplama dahil edilmektedir. Sektörlere ilişkin net finansal değer, konsolide olan ve olmayan tablolarda eşittir. Genel yönetim sektörü dışındaki tüm sektörlerin konsolidasyonu TCMB bünyesinde karşı sektör bilgileri çerçevesinde yapılmaktadır. Hanehalkı ve dünyanın geri kalanı sektörleri yapısal olarak konsolidasyona tabi değildir.

Akım Verilerin Hesaplanması: Akım veriler stok tutarlar kullanılarak hesaplanmaktadır. Yabancı para kalemler için değerlendirme tutarları işlem tutarlarından ayrıştırılmaktadır.

Dengeleme: 2014 yılsonu verisinden itibaren stok tablolarda dengeleme yapılmış ve tüm finansal araçların (parasal altın hariç) varlık ve yükümlülük tutarları birbirlerine eşitlenerek matrislerde yer alan "dağıtılamayan" sütunu sıfırlanmış ve araçlar itibarıyla tutarlı stok tablolara ulaşılmıştır.

Dağıtım şekilleri: Rapor ile birlikte veriler ve zaman serileri Pdf ve Excel olarak Bankamız Genel Ağ sitesinde yayımlanmaktadır.

İstatistiklerin hatalı yorumlanması ve yanlış kullanımına ilişkin görüş belirtme/tektezip: Hatalı kullanım ve yorumlamaya ilişkin olarak TCMB Genel Ağ Sitesinde duyuru yayımlanabilmektedir.

İstatistiksel veri toplama, işleme ve dağıtımdaki şartlar ve koşulların açıklanması: Önceden duyurulan yayım takvimine uygun olarak verilerin zamanında yayımlanması.

Mevsimsel düzeltme: Verilerde mevsimsel düzeltme yapılmamaktadır.

İstatistiğin toplanması, işlenmesi ve dağıtılması süreçlerinde bağlayıcı olan mevzuat:

1211 Sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu (25.4.2001 tarih, 4651 sayılı Kanun ile değiştirilen şekli) Madde 43 ve Resmi İstatistik Programı'nda (RİP) Makroekonomik İstatistikler kapsamındaki Ulusal Hesaplar başlığı altında yer alan, 3.1.12 sıra no.lu konu başlığı.

Yayımlanmadan önce veriye devlet birimlerinin içeriden erişimi

Yoktur.

İstatistiklerin yorumlanarak yayımlanması	Tablolar başlıca artış ve azalışları açıklayan bir raporla birlikte yayınlanmaktadır.
Yenileme ve yöntemdeki büyük değişikliklerin önceden bildirimi	<p>Revizyon takvimi: Revizyon yapılacak olması durumunda internet sitesinde ilgili başlığın altında duyuru yapılmaktadır.</p> <p>İlk verinin ve revize edilmiş verinin tanımlanması: Verilerin yılda bir kere 4. çeyrek dönemlerinde yıllık olarak güncellenmesi kararlaştırılmıştır. Büyük çaplı revizyonlar daha eski yıllar için yapılabilmektedir.</p> <p>Metodoloji, veri kaynağı ve istatistiksel tekniklere ilişkin büyük değişikliklerin önceden duyurulup duyurulmadığı: Tablolarda veya metodolojide gerçekleşecek değişiklikler TCMB web sitesinde veriye ilişkin sayfada Yapılacak Revizyonlar başlığı altında önceden duyurulur.</p>

Kalite

İstatistiklerin hazırlanmasında kullanılan yöntem ve kaynaklara ait dokümantasyonun yayımlanması	İstatistiklerin hazırlanmasında kullanılan yöntem açıklaması yukarıda yer almaktadır.
Bileşen detayının, ilgili veri ile uyumlaştırmanın, kabul edilebilirliğinin güvencesini sağlayan ve istatistiksel çapraz sorguları destekleyen istatistiksel çerçevenin yayımlanması	<p>Verinin içsel tutarlılığı: İstatistikler veri seti içerisinde birbiriyle tutarlıdır.</p> <p>Verinin zamansal tutarlılığı: Zaman serisi olarak yıllık veriler 2006 yılından başlarken; çeyrek dönemlik veriler 2015 yılı ilk çeyreğinden başlamaktadır.</p> <p>Verinin sektörler arası ve alanlar arası tutarlılığı:</p> <p>Para ve Banka İstatistikleri: FH ile PBİ karşılaştırıldığı zaman sektör ve finansal araç sınıflamaları açısından önemli benzerlikler göze çarpmaktadır. Ayrıca, PBİ kısa bir gecikme ile aylık olarak üretildiği için çeyreklik olarak yayımlanan finansal hesapların öngörülmesinde yardımcı olmaktadır. PBİ ile FH arasındaki önemli farklılıklardan biri PBİ'de mevcut araç tanımları altında sınıflandırılmayan tüm bilanço kalemlerinin "Diğer Borç/Alacak" altında gösterilmesine rağmen FH'da bu kalemlerin tahakkuk bazlı muhasebeden kaynaklanan zamanlama farkı nedeniyle oluşan hesapların sınıflandırılmasında kullanılmasıdır. Reeskont hesaplamaları PBİ'de "Kredi ve Diğer Faiz Gelir Tahakkuk ve Reeskontları" ve "Faiz, Kar Payı ve Gider Reeskontları" kalemlerinde gösterilirken, FH'da ilgili kalemin üstüne eklenmektedir. FH'daki "Krediler" kalemi; PBİ'ndeki "Krediler", "Tasfiye Olunacak Alacaklar", "Kiralama İşlemlerinden Alacaklar" gibi büyüklükleri içermektedir. PBİ'deki "özkaynak" kalemi defter değeri ile değerlendirirken, FH'da pasifte yer alan "hisse senetleri ve özkaynaklar" kalemi piyasa değeri üzerinden değerlendirilerek, farklı alt başlıklar halinde sunulmaktadır.</p> <p>Ulusal Hesaplar: Finansal olmayan hesaplarda (ulusal hesaplar) üretilen net borç verme veya net borçlanma kalemi (B9) toplamı ile FH'da üretilen net borç verme veya net borçlanma dengesinin (B9f) her bir ekonomik sektör itibarıyla teorik olarak birbirine eşit olması gerekmektedir. Ancak uygulamada, sınıflama farklılıkları ve farklı veri kaynaklarının kullanılması nedeniyle tam bir eşitlik sağlanamamaktadır. Aradaki fark; "istatistiksel hata" olarak gösterilmektedir. Türkiye uygulamasında henüz bu karşılaştırma yapılmamaktadır.</p>

Notlar

**Meta verinin son
güncellenme
tarihi**

22/04/2022

EK 1: RİP GÖREV DAĞILIM TABLOSU

Sıra no	Alt Konu	Sorumlu Kurum/ Kuruluş	İlgili Kurum/ Kuruluş	Veri Derleme Sıklığı	Yayımlama Sıklığı	Yayım Dönemi	Veri Kaynağı	Veri Mevcudiyet Durumu	Kullanılan Sınıflamalar	Tahmin Düzeyi	Yayım Şekli	Açıklama
3.1.7	Finansal Hesaplar	T.C. Merkez Bankası	<ul style="list-style-type: none"> Hazine ve Maliye Bakanlığı TÜİK BDDK TEFAS TMSF Merkezi Kayıt Kuruluşu Borsa İstanbul Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği	3 Aylık, Yıllık	3 Aylık, Yıllık	t+6 ay	Anket, İdari kayıt	Mevcut	Birleşmiş Milletler Ulusal Hesaplar Sistemi (SNA) ve Avrupa Hesaplar Sisteminde (ESA) belirlenen sınıflamalar	Türkiye	Elektronik ortam (doc, xls, pdf vb.)	Ulusal hesaplar sisteminin bir parçası olan FH, para ve banka istatistikleri, kamu finansmanı istatistikleri, ödemeler dengesi istatistikleri, finansal piyasa verileri, sigortacılık verileri ve Merkez Bankası bilanço verileri gibi birçok veri grubunu entegre eden ikincil istatistiklerdir. Yurtiçi ekonomide yer alan sektörlerin, birbirleriyle ve yurtdışı ile olan finansal işlemleri stok, akım, konsolide ve konsolide olmayan tablolar şeklinde sunularak sektörlerle ilişkin net finansal değer belirlenmektedir.

EK 2: VERİ KAYNAĞI TABLOSU

FİNANSAL VARLIKLAR	FİNANSAL OLMAYAN	FİNANSAL KURULUŞLAR						GENEL YÖNETİM			HANEHALKI	HANEHALKINA HİZMET VEREN KAR AMACI OLMAYAN KURULUŞLAR	DÜNYANIN GERİ
		Merkez Bankası	Mevduat Kabul Eden Kuruluşlar	Para Piyasası Fonları	Finansal Aracılar	Finansal Yardımcılar	Sigorta Şirketleri ve Özel Emeklilik Fonları	Merkezi Yönetim	Yerel Yönetim	Sosyal Güvenlik Kuruluşları			
Parasal Altın ve SDR		TCMB											
Para ve Mevduatlar	TÜİK, UYP, K	TCMB	PBİ		BDMK, AK,TEFAS, VYŞ, TVFY	TMSF, BDDK, BIST, SPK, MKK	HMB, TEFAS, TÜİK	KMİ	KMİ	KMİ	K	TÜİK	PBİ, UYP, ÖDE
Borçlanma Senetleri	MKİ, PBİ, UYP, TÜİK, K	TCMB	PBİ	TEFAS	BDMK, AK,TEFAS, VYŞ	TMSF, BDDK,BIST, MKK	HMB, TEFAS, TÜİK	KMİ	KMİ	KMİ	MKİ, UYP, BDMK	-	UYP, ÖDE
Krediler	UYP, K	-	PBİ	TEFAS	VYŞ	MKK	HMB, TEFAS,TÜİK	KMİ	KMİ	KMİ	PBİ	PBİ	UYP, ÖDE
Hisse Senetleri Özkaynaklar	MKK, TEFAS, UYP, K	TCMB	PBİ	-	BDMK, AK,TEFAS	TMSF, BDDK,BIST	HMB, TEFAS, TÜİK	KMİ	KMİ	KMİ	MKK, UYP, K	BDMK, PBİ, TCMB	UYP, ÖDE
Sigorta, Emeklilik ve Standart Garanti Sözleşmeleri	HM	-	-	-	-	-	-	-	-	-	HM	-	-
Finansal Türevler	K	TCMB	PBİ	TEFAS	BDMK, AK,TEFAS, VYŞ	TMSF, BDDK,BIST	HMB, TEFAS, TÜİK	-	-	-	K	-	PBİ
Diğer Alacaklar	TÜİK, UYP, K	TCMB	PBİ	-	BDMK, AK, VYŞ,	TMSF, BDDK, BIST, SPK, MKK	HMB, TÜİK	KMİ	KMİ	KMİ	K	PBİ	PBİ, UYP, ÖDE
FİNANSAL YÜKÜMLÜLÜKLER													
Para ve Mevduatlar	-	TCMB	PBİ	-	BDMK, AK	TMSF,BDDK,BIST, SPK	-	KMİ	-	-	-	-	PBİ, BDMK
Para	-	TCMB	PBİ	-	-	-	-	KMİ	-	-	-	-	PBİ, BDMK
Mevduatlar	-	TCMB	PBİ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	PBİ, BDMK
Borçlanma Senetleri	TÜİK, UYP, PBİ, K	TCMB	PBİ	-	BDMK, AK, VYŞ	TMSF, BDDK,BIST, SPK	-	KMİ	KMİ	KMİ			
Krediler	UYP, K	TCMB	PBİ	-	BDMK, AK, VYŞ, TVFY	TMSF, BDDK,BIST, SPK, MKK	HMB, TÜİK	KMİ	KMİ	KMİ	K	BDMK, PBİ	UYP, ÖDE
Hisse Senetleri ve Özkaynaklar	MKK, UYP, K			TEFAS	TEFAS, VYŞ, TVFY	SPK, MKK		-	-	-			

Sigorta, Emeklilik ve Standart Garanti Sözleşmeleri	-	TCMB	-	-	-	-	HMB, TEFAS, TÜİK	-	-	-	-	-	-
Finansal Türevler													
Diğer Borçlar	TÜİK, UYP, K	TCMB	PBİ	-	BDMK, VYŞ, TVFY	TMSF, BDDK, BIST, SPK, MKK	HMB, TÜİK	KMİ	KMİ	KMİ	K	PBİ	PBİ

Kısaltmalar

AK: Aracı Kurum
BDDK: Bankacılık Dzenleme ve Denetleme Kurumu
BDMK: Banka Dışı Mali Kesim İstatistikleri
BIST: Borsa İstanbul
DASK: Doğal Afet Sigorta Kurumu
ESA: Avrupa Hesaplar Sistemi
FH: Finansal Hesaplar
HMB: Hazine ve Maliye Bakanlığı
IMF: Uluslararası Para Fonu
K: Karşı Sektör Verisi
KMİ: Kamu Mali İstatistikleri
MKK: Merkezi Kayıt Kuruluşu
MKİ: Menkul Kıymet İstatistikleri
ÖDE: Ödemeler Dengesi İstatistikleri
PBİ: Para ve Banka İstatistikleri
PFK: Parasal Finansal Kuruluşlar
RİP: Resmi İstatistik Programı
SDR: Özel Çekme Hakları
SNA: Ulusal Hesaplar Sistemi
SPK: Sermaye Piyasası Kurulu
TEFAS: Türkiye Elektronik Fon Alım Satım Platformu
TARSİM: Tarım Sigortaları Havuz İşletmeleri A.Ş.
TCMB: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TMSF: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu
TVF: Türkiye Varlık Fonu UYP: Uluslararası Yatırım Pozisyonu
VYŞ: Varlık Yönetim Şirketleri